

**Izveštaj sa savjetovanja
međunarodnog komiteta
ICOM-a za školovanje i odgoj
muzejskog osoblja, održanog
u Ottawi, Canada, od 17—22.
10. 1982. god. s temom
»Stručno usavršavanje i
permanentno obrazovanje
muzejskog osoblja«**

Ivo Maroević

Filozofski fakultet, Zagreb

Međunarodni komitet ICOM-a za školovanje i odgoj muzejskog osoblja održao je i ove godine redovno godišnje tematsko savjetovanje posvećeno stručnom usavršavanju i permanentnom školovanju i obrazovanju muzejskog osoblja, nakon što je ono redovitim školovanjem osposobljeno za rad u muzejima. Program savjetovanja bio je vrlo bogat i obuhvaćao je:

— izvještaje o stanju stručnog usavršavanja i permanentnog obrazovanja u raznim regijama svijeta;

— izvještaje nekih drugih međunarodnih komiteta ICOM-a s aspekta glavne teme savjetovanja;

— rad u standardnim radnim grupama Komiteta (audiovizualna i druga obrazovna sredstva, odnos s javnošću, razmjena predavača, popis programa i centara za studij muzejske struke, terminologija, muzeologija);

— referate u okviru teme savjetovanja. Ja bih se u ovom izvještaju zadržao na tematskom dijelu savjetovanja i na osnovnim idejama koje su sadržane u prihvaćenim zaključcima i rezolucijama Komiteta, jer je to od posebne važnosti, ukoliko želimo i u našoj zemlji započeti s razmišljanjem o potrebi permanentnog obrazovanja muzejskog osoblja. Polako se ostvaruju pretpostavke za normalnije dopolno školovanje muzejskih stručnjaka, pred nama je utvrđivanje muzeologije kao znanstvene discipline u okviru znanstvenog područja informacijskih znanosti, pa nije naodmet početi razmišljati o mogućnostima permanentnog obrazovanja, barem na temelju pregleda tuđih iskustava.

Uvodno izlaganje podnio je dr Milton Stern, sa Sveučilišta California, USA pod naslovom: »Prošlost, sadašnjost i budućnost: pregled i povijest stručnog usavršavanja«.

Sva ostala izlaganja bila su podijeljena po temama:

KAKO ODRASLI UČE

— dr Marcella Brenner, George Washington University, Washington, USA

KAKO ODREDITI OBRAZOVNE POTREBE ZA RAZLIČITA RADNA MJESTA U MUZEJIMA

— Lynne Teather, Canada

— Richard Haupt, Washington, USA

UČITI ZAJEDNO

radionice, seminari, instituti

— Andrea Glanz, USA

— Jane Glaser, USA

sveučilišta

— William Maehl Jr., University of Oklahoma, USA

— Martin Segger, University of Victoria, Canada

konferencije i savjetovanja

— John Mcavity, Kanadsko muzejsko udruženje, Canada

UČENJE KROZ RAD

razmjena osoblja

— Maria Papageorge, Američko muzejsko udruženje, USA

pripravnici

— Muriel Christison, USA

— John Fowles, Toronto, Canada

— Mary Lou-Simac, Nacionalni muzeji Kanade, Canada

godišnji studijski dopusti

— Lucien Larose, Canada

školoavanje uz rad

— David Newlands, Canada

pomoć konzultanata

— Joost Martens, Nizozemska

INDIVIDUALNO UČENJE

dopisni tečajevi i publikacije

— Goerge Rollie Adams, USA

— Oystein Frøiland, Norveška

istraživanja i literatura

— Craig Gilborn, USA

— Dolo Brooking, USA

putovanja i posjeti

— Alice Hemenway, USA

ULOGA INSTITUCIJA

— Peter Greene, Canada

— Barbara Tyler, Canada

UTVRĐIVANJE POTREBA KVALITETE OBRAZOVANJA I MOGUĆNOSTI ZA BUDUĆNOST

— Geoffrey Lewis, Velika Britanija
Unatoč mnogim iznesenim mišljenjima i iskustvima, činjenica je da stručnjaci ni u jednoj zemlji nisu zadovoljni organizacijom i načinom obrazovanja ovog tipa. Svugdje se osjeća potreba za permanentnim obrazovanjem, no daleko smo čak i od zajedničke globalne koncepcije programa i metode rada. U razmatranju karakteristika muzejskih radnika, koji bi se trebali permanentno obrazovati, izdva-

jaju se dvije glavne grupe. Jedni su oni koji su u muzej došli s prethodnim znanjem o muzejskoj djelatnosti, a drugi se tek radom u muzeju praktički upoznaju s muzejskom djelatnošću. Njihove su potrebe za obrazovanjem različite, a tek se nakon određenog vremenskog intervala mogu izjednačiti.

Unutar navedenih grupa javlja se i stanovit broj stručnjaka koji dolaze u muzej mijenjajući zanimanje. Njima je potrebno dodatno školovanje, ali ne u tolikoj mjeri koliko pripravnici. Oni se kasnije lakše uključuju u sustav permanentnog obrazovanja. Prevladava mišljenje da bi se permanentno obrazovanje trebalo organizirati u manjim grupama, na tečajevima, u radionicama ili na neki drugi način, ali tematski vrlo određeno i precizno, ovisno o poslu kojim se dotični stručnjak u muzeju bavi. Putem ovih oblika obrazovanja treba prvenstveno unapređivati »know-how«. S vremenom treba utvrditi minimalne standarde i, putem njih valorizaciju pojedinih oblika rada, kako bi se svaka zemlja mogla opredijeliti za one oblike koji joj odgovaraju s obzirom na mogućnosti, stanje u muzejima i razinu muzejskog obrazovanja muzejskog osoblja.

Svaka bi zemlja trebala procijeniti potrebe u ovom tipu obrazovanja u odnosu na broj i vrstu muzeja i na različita radna mjesta u muzejima. Analiza radnih mjesta i potreba za permanentnim obrazovanjem olakšala bi određivanje oblika i sadržaja obrazovanja i stvorila elemente za ravnomjernije planiranje. Uočeno je da zaposleni u institucijama imaju veće povlastice u obrazovanju nego pojedinci izvan institucija. Velika fluktuacija kadrova, osobito tehničkih struka, i u čuvarskim službama otežava redovitost obrazovanja i povisivanje razine znanja muzejskog osoblja, koje se postiže permanentnim obrazovanjem. Posebno je naglašeno da u svim oblicima permanentnog obrazovanja treba školovati stručnjake za obavljanje profesije, a ne za obavljanje profesije u pojedinom muzeju. Takvim se načinom obrazovanja umanjuju negativne posljedice fluktuacije kadrova, ako se ona događa unutar muzejske službe.

Svaki od analiziranih oblika permanentnog obrazovanja ima svoje prednosti i mane i tek se njihovim poznavanjem može provesti selekcija da bi se adekvatni oblik primijenio u konkretnom slučaju. *Radionice i seminari* omogućuju obrazovanje u svim elementima muzejskih vještina

od administracije do sigurnosti muzeja. Ako se u njihove metode uključe i panel-diskusije, posjeti, predavanja i izložbe, tada je efikasnost znatno veća. Prednosti ovog oblika rada su u stvaranju čvršćih profesionalnih kontakata među muzejskim osobljem i malo vrijeme trajanja. Nedostaci su u većem opsegu materijalnih troškova i u težem distribuiranju informacija o temama i terminima radioničkog ili seminarskog rada. Permanentno obrazovanje na *sveučilištima* bitno se ne razlikuje od redovnog studija. Njega je nužno vezati za određeni muzej, tako da se ostvari konkretna veza fakultet — muzej. Metodski gledano, organizacija rada se usmjerava naprednim tečajevima specifičnih tema. *Konferencije i savjetovanja* su pomoćni oblici, jer na njima nema tako stroge tematske usmjerenosti ili metodeke sinhronizacije. *Razmjena stručnjaka* je oblik obrazovanja koji traži profiliranog stručnjaka, koji u okviru razmjene zna što treba gledati, kako razgovarati i što akumulirati. Dobro programirane razmjene s kasnijim prenošenjem iskustava druge stručnjake sličnog profila i iskorištavanjem stručnjaka koji dolaze u razmjenu za panel-diskusiju i širu razmjenu mišljenja u okviru precizirane tematike — prihvatljiva su metoda rada. Rad s *prilavnicima* teško se može reflektirati na sferu permanentnog obrazovanja. Služi samo kao priprema za buduće obrazovanje. *Godišnji i studijski dopusti* su izuzetni oblik obrazovanja koji traži samostalnog i odgovornog pojedinca koji se brine za svoj stručni razvitak. Oni omogućuju produbljivanje određene stručne tematike, ali i određene financijske teškoće za organizaciju koja svojim stručnjacima omogućuje plaćene dopuste ovog tipa. *Konzultanti* su prikladan oblik unapređivanja znanja. Postoje dva načina korištenja konzultanata. Jedan je kad nam konzultanti rješavaju određeni problem, pa je učenje uz njih posredno, a drugi je kad konzultanti uče stručnjake kako riješiti određeni problem. Treba preferirati ovaj tip konzultacija. *Dopisni tečajevi* su se afirmirali u mnogim zemljama. Oni zahtijevaju visoku razinu materijala, korištenje suvremenih tehničkih pomagala: video i magnetna traka uz knjigu i tekst i psihološku prilagodbu korisniku da se ne osjeća usamljen u učenju. Kontakt učenik — učitelj mora biti što neposredniji, naravno u okviru postojećih limita. *Istraživanja i korištenje literature* traže poštivanje nekih osnovnih principa kao

što su standardizacija, specijalizacija, sinhronizacija, koncentracija, maksimalizacija i centralizacija. *Putovanja i posjeti* su slični razmjenama, ali su jednosmjerni. Nedostaci su skupocina i susret s malim brojem stručnjaka, a prednosti u visoko individualiziranim mogućnostima usmjeravanja i u širokoj mogućnosti obrazovanja putem rješavanja pojedinačnih problema.

Naročito je istaknuta uloga i odgovornost muzejskih institucija za permanentno obrazovanje u njima. Tu su stvari još uvijek vrlo složene, jer u mnogim muzejima ne postoji čak niti dobra volja, a kamoli nešto više od toga, da se stručnjacima omogući permanentno usavršavanje u struci.

Usvojena REZOLUCIJA o potrebi permanentnog obrazovanja i stručnog usavršavanja u muzejskoj struci naglašava da u svim institucijama na muzejskom području, uključujući muzeje, upravu, nacionalne muzejske organizacije, i međunarodne organizacije, posebice UNESCO, ICOM i ICCROM treba, posebice u sadašnjoj nepovoljnoj atmosferi brzih društvenih i tehnoloških promjena, smatrati obrazovanje, permanentno obrazovanje i stručno usavršavanje bitnim dijelom politike i djelatnosti svakog muzeja, bio on veliki ili malen. Isto tako, stvarnu prednost i adekvatne izvore sredstava treba usmjeriti prema ovom bitnom području djelovanja, posebno osiguravanjem studijskih dopusta i novčanih sredstava za osoblje svih razina kako bi moglo sudjelovati u aktivnostima permanentnog obrazovanja i stručnog usavršavanja, uključujući pojedinačno prisustvovanje studijskim tečajevima svih vrsta, učenje i svladavanje novih vještina, stjecanje iskustava putem privatnih studijskih putovanja, uključujući posebno mogućnosti studijskih posjeta drugim muzejima. Nadalje se traži da svi pripadnici muzejske profesije priznaju potrebu permanentnog obrazovanja i stručnog usavršavanja muzejskog osoblja na svim razinama i da potvrde da je unapređivanje obrazovnih mogućnosti, uključujući prisustvovanje studijskim tečajevima svih vrsta, učenje i svladavanje novih vještina i stjecanje iskustava putem privatnih studija, uključujući i studijske posjete znak zdravog i ispravnog stručnog stanovišta.

Rezolucija ovakvog tipa i s ovim naglascima rezultat je širokog međunarodnog iskustva, da u mnogim zemljama i u mnogim muzejskim insti-

tucijama nema razumijevanja niti potrebe da se stimulira permanentno obrazovanje u muzejskim znanjima i vještinama, već se stimulira samo stručna ili znanstvena disciplina, kojom se posebice bavi pojedini stručnjak u muzeju.

Ostale preporuke i rezolucije odnose se na unapređivanje problema kojima se bave radne grupe ovog Komiteta. Radna grupa za *traktat o muzeologiji* podržava nastojanja da se traktat što prije publicira i daje praktične prijedloge kako to učiniti. Radna grupa za *odnose s javnosti* inzistira da se što prije publiciraju materijali za savjetovanja, da se započne s izdavanjem biltena ovog Komiteta, da se uspostave kontakti s ostalim međunarodnim komitetima ICOM-a kako bi se razmjenile ideje povezane s obrazovanjem osoblja i da se unaprijedi diseminacija informacija o školovanju, obrazovanju i drugim oblicima stručnog usavršavanja muzejskog osoblja. Radna grupa za terminologiju predložila je termin permanentnog obrazovanja kao »career development« s definicijom da je »permanentno obrazovanje proces u kojem se utvrđuju zahtjevi, povećava znanje i unapređuju vještine s općim ciljem unapređivanja radnog učinka pojedinaca da bi se dosegli željeni standardi stručnog mišljenja i prakse«. Nadalje predlaže da se pospješiti rad na utvrđivanju popisa najvažnijih termina koji se odnose na obrazovanje muzejskog osoblja, kako bi se njihovim preciznim definiranjem unaprijedila obrazovna i muzejska praksa. Radna grupa za *audiovizualna* pomoćna sredstva predlaže da se izradi pregled postojećeg audiovizualnog materijala upotrebljivog u obrazovanju muzejskog osoblja, da ga se podvrgne analizi upotrebljivosti za međunarodnu uporabu i da se kratki pregled upotrebljivih programa publicira na adekvatan način. U rezoluciji se traži da se na Generalnoj konferenciji ICOM-a 1983. god. u Londonu dade posebna važnost i prednost razmatranju primjene novih tehnika (informacije, edukacije i dokumentacije) i tehnologije u muzejima. Radna grupa za *popis programa i studija* traži da se publicira revidirani popis koji bi obuhvatio relevantne programe iz svih važećih popisa. Nadalje naglašava potrebu permanentnog obrazovanja, a unutar toga obveze institucija i pojedinaca u kreiranju programa, gdje bi trebalo uzimati u obzir: kvalifikaciju fakulteta, legalitet, fizičke i ljudske resurse, program u odnosu na ICOM-ov program, razinu studijskog

programa, dužinu i intenzitet programa, ciljeve učenja i valorizaciju programa. Radna grupa za razmjenu predavača i specijalista traži kontinuitet akcije sakupljanja podataka i diseminiranja informacija o raspoloživim predavačima, predlaže stvaranje međunarodnih studijskih grupa za razmjenu iskustava (poput one ICOMOS-a za graditeljsko nasljeđe) i traži da se nacionalni komiteti ICOM-a posredstvom nacionalnih komisija za UNESCO obrate za novčanu pomoć kako bi se, posebice za zemlje u razvoju, mogli ostvariti programi individualne stručne razmjene. U zajedničkoj je rezoluciji posebno naglašena odgovornost institucija, a posebno velikih i dobro opremljenih muzeja za permanentno obrazovanje muzejskih stručnjaka, ne samo iz njihove sredine, kako bi se razina muzejskih znanja postupno podizala. Na kraju treba reći da je ovo savjetovanje bilo izuzetno ozbiljno pripremljeno, korisno za svakog sudionika i za teoriju i praksu obrazovanja za rad u muzejima u cjelini. Usvojene rezolucije, prijedlozi i nastojanja pridonijet će unapređivanju ovih specifičnih oblika stručnog usavršavanja.

Izveštaj s sastanka Međunarodnog redakcijskog odбора muzeološkog rječnika »Dictionarium Museologicum«

Branka Šulc

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

U organizaciji Centralnog instituta za konzervaciju i muzeološku metodiku iz Budimpešte i pod pokroviteljstvom Mađarske akademije nauka i Nacionalnog komiteta ICOM-a, u Veszpremu je od 21. do 26. 2. 1983. godine održan 4. sastanak Međunarodnog redakcijskog odbora za izradu višejezičnog muzeološkog rječnika pod naslovom »Dictionarium Museologicum« (DM).

Osnovna svrha ovog sastanka bila je priprema 4. izdanja DM-a na njemačkom, engleskom, francuskom, španjolskom, ruskom i mađarskom jeziku, koje će biti prezentirano na 13. generalnoj konferenciji ICOM-a u Londonu 1983. godine. Paralelno s ovim zadatkom izvršeno je korigiranje i dopunjavanje novim riječima 3. izdanja s preostalim zastupljenim jezičnim varijantama. Rječnik muzeološke terminologije sadrži u 3. izdanju oko 2500 riječi u njihovim njemačkim, engleskim, francuskim, španjolskim, ruskim, danskim, mađarskim, rumunjskim i hrvatskosrpskim varijantama. U toku je i izrada rječnika na poljskom, portugalskom, flamanskom, češkom, slovačkom i esperanto-jeziku a posredstvom Nacionalnih komiteta ICOM-a kontaktirani su i suradnici za jezike koji još uvijek nisu uključeni u DM — talijanski, grčki, bugarski, norveški, finski, japanski i arapsko jezično područje. Dopune DM-a novim, i onim poimovima koji su nedostajali izvršene su u suradnji s Međunarodnim komitetima ICOM-a za edukaciju, muzeologiju, konzervaciju, muzejsku arhitekturu, usavršavanje kadrova, dokumentaciju i dr., dok je provjera engleskih i francuskih riječi i pojmova obavljena u ICOM-ovom Dokumentacijskom centru u Parizu na osnovu Alfabetskog popisa deskriptora, izdanju istoga Centra tiskanog 1981. godine. Višejezični tezaurus muzeološke terminologije, zamišljen kao sredstvo za realizaciju slobodne razmjene informacija na međunarodnoj i nacionalnoj razini, jest prvenstveno rječnik za unapređenje, razumijevanja i komunikacije u muzej-

skoj djelatnosti, napose kod prevođenja literature i dokumenata.

Izdavanje rječnika sa šireg područja muzejske djelatnosti, u razdoblju od 1981. godine do danas, kao primjerice »Muzeološki pojmovi-Izbor«, Klaus Schreiner, tiskanog u DDR-u, »Rječnik pojmova« koji se koriste pri registraciji artefakata, Deborah Jewett, tiskan u okviru National Inventory Programme u Ottawi i »Rječnik muzeoloških pojmova« na češkom jeziku kojeg su autori Stransky i Bruza, a pripremljen je u Muzeološkom institutu Brna, ukazuje na stalnu potrebu dopunjavanja DM-a i proširivanje modela koji se obrađuje.

Unatoč činjenici što je u 3. izdanju obrađeno više od 2500 muzeoloških riječi i pojmova, ipak ne može biti govora da je time prezentirano i cjelovito područje muzeologije, budući da je muzejska djelatnost područje koje uključuje i interdisciplinarnе relacije s drugim područjima znanosti. Kako je DM kreiran prvenstveno kao »oruđe« koje valja poslužiti u posve praktične svrhe, to se ne može niti očekivati da se njime prezentiraju osnove ili historijat muzeološkog razvoja. Osnovno je ipak da DM ne mora odmah sadržavati veliku količinu riječi i muzeoloških pojmova, već da uključene riječi služe svrsi kojoj su namijenjene u mjeri i na nivou današnjeg teorijskog i praktičnog rada u muzejskoj djelatnosti.

Taj rječnik nije finalna verzija već je permanentno otvoren za dopune i izmjene, dodavanje novih riječi s novim značenjem, dodavanje novog značenja starim riječima i eliminiranje zastarjelih pojmova. Nužno je i unapređenje DM-a kao programa stalne aktivnosti, te primjenjivanje standardiziranih pravila za formiranje i struktuiranje riječi.

Iako se u izradi DM-a koristi tzv. prirodni jezik a ne standardizirani znanstveni jezici (kojim komuniciraju korisnici informacijskih sistema za znanost i tehnologiju), još uvijek je u toku prevladavanje poteškoća kod selekcije riječi kao zamjene za određeni broj riječi koje su uključene u dati pojam.

Za naslov višejezičnog rječnika bilo je ponovnih prijedloga da se izmjeni u »Vocabularium« umjesto »Dictionarium«, jer sadašnji naslov upućuje i na poštivanje leksikografskih principa pri izradi. Zaključeno je da sadašnji naslov ipak daje osnovnu informaciju o karakteru publikacije kao